

A JELENÉSEK KÖNYVE MINT PRÓFÉTAI MŰ

Takács Gyula
Rábagyarmat

TARTALOM: 1. A Jelenések könyve műfaja és stílusa; 2. A Jelenések könyve irodalomszerkezete; a. Reáliák szintje a műben; b. Historikus szint a műben; c. A mű apokaliptikus szintje; 3. Két rész-elemzés; a. Az Egyház tanúságtétele a Római Birodalomban (Jel 10); b. Az Egyház tanúságtétele a zsidóságban (Jel 11)

1. A JELENÉSEK KÖNYVE MŰFAJA ÉS STÍLUSA

A Jelenések könyve az Újszövetség egyetlen apokaliptikus stílusú írásműve. A könyv kezdő szavai így mutatják be a művet: „Jézus Krisztus apokalipszise” (Jel 1,1a). A későbbi hagyomány az első vers összevonásával János Apokalipszisének nevezi a könyvet.¹ Ez az általánossá vált elnevezés is erősíti azt a benyomást, amely szerint ez az írás műfaja szerint beletartozik az 1. század táján elterjedt, zsidó és keresztény szerzők által alkotott apokaliptikus írásművek csoportjába, amilyenek például a Hénok nevével jelzett gyűjtemény, a Jubileumok könyve, Mózes mennybemenetele, Ezdrás 4. könyve, Ábrahám Apokalipszise, Báruk Apokalipszise.²

Ugyanakkor a mű alapos vizsgálata nyilvánvalóvá teszi, hogy nem tisztán és merőben apokaliptikus műfajú alkotás. Rendelkezik ugyan

¹ G. Segella, *Panorama letterario del Nuovo Testamento*, Brescia 1991², 195.

² Lásd bővebben P. Grelot, „Les Apocryphes (ou Pseudépigraphes) du judaïsme palestinien”, in *Introduction à la Bible, Le Nouveau Testament, 1. Vol. Au seuil de l'ére chrétienne* (szerk. A. George és P. Grelot), Paris 1976, 116.120, 127-30, 235-38; C. van der Waal, „The Last Book of the Bible and the Jewish Apocalypses”, *Neotestamentica* 12, 1978, 11-132.

az apokaliptikus stílus számos karaktervonásával, és ezek dominánsan jellemzik a művet, másrészt viszont hiányzik belőle az apokaliptikus művek több lényegi sajátossága, illetve olyan vonásokat visel, amelyek más műfaj-kategóriákhoz közelítik, főként a prófétai és a bölcsességi irodalom műveivel.

Az apokaliptikus műfajról tudnivaló, hogy a prófétai műfajból származik,³ és így ahhoz számos vonással kötődik⁴. Ugyanakkor lényeges különbség is van a prófétai és az apokaliptikus stílus között. Ha a két műfaj összetartozását és eltérését lényegszerűen szeretnénk meghatározni, azt mondhatjuk, hogy a próféta a transzcendens valóság ismeretében részesül, de azt a historikus inkarnálódás célzatával kapja meg. A prófétánál az isteni „ige” történelmi „testté” lesz. Ilyen értelemben a próféta mindig messiási próféta, mert a megtestesült ige előképe a benne megfogant és belőle világra jött prófétai szó. A prófétai szóban a földre száll az Isten transzcendens akarata, az üdvözítő emberszeretet (vö. Tit 2,11), hogy vele lakjék az emberrel (vö. Jn 1,14), hogy a testvére legyen (vö. Zsid 2,11), a fogságba menőkkel fogságba megy, és a szabadulás igaz útja az, hogy előttük jár, hazaérkezésük városa pedig abban áll, hogy velük lakik (vö. Jel 21,3). A prófétai szó lényege az, hogy az égből a földre érkezik, hogy örömhírt vigyen a szegényeknek, szabadulást a foglyoknak és látást a vakoknak (vö. Lk 4,18; Iz 61,1-2; 29,18; 58,6). Az apokaliptikus viszont a mennyei utazásáról már vissza sem kíván térni, szeretne elköltözni a testből (vö. Fil 1,23), elmenekülni a világ bajából, a romlott nemzedékből (vö. 2 Pét 1,4), és megoldást csak a transzshistorikus transzcendenciában talál. A próféta is és az apokaliptikus is a földi káoszról indul el. Mindkettő a transzcendens valóság ismeretéhez érkezik. Itt azonban kettéválik az útjuk. A prófétát Isten irgalmának optimizmusa visszatéríti a bűnösök közé, hogy megtérjenek. A próféta az inkarnáció hitének apostola. Az apokaliptikus viszont a mennyei édes íz misztikusa marad. Őt az ítélet pesszimizmusa gátolja abban, hogy a kiengesztelődés hirdetője legyen.

Vajon a Jelenések könyve szerzője, János melyik csoportba tartozik? Elvitatható-e tőle a menyasszony vágya, a szüntelen hívó kiáltás (vö. Jel 22,17)? És aki látta a Szent Várost, az új Jeruzsálemet, elfeledkezhet-e róla (vö. 21,2)? De nem állt-e ő ott a kereszt alatt (vö. Jn 19,26)? És nem tanulta-e meg — hiszen ő a tanítványok között a „szeretett” — a kimondhatatlan titkok fölött a legmagasztosabbat:

³ A. Feuillet, *L'Apocalypse. État de la question*, Paris 1963, 7.

⁴ M.E. Boismard, „L'Apocalypse de Jean”, in *Introduction à la Bible, Le Nouveau Testament*, 4. Vol. *La tradition johannique* (szerk. A. George és P. Grelot), Paris 1977, 16.

hogy „ὁ Θεός ἀγάπη ἐστίν”, „az Isten szeretet” (1 Jn 4,16)? János apokaliptikus – de prófétikusan és bölcsen.

A Jelenések könyve szoros kapcsolatban áll az Ószövetség könyveivel,⁵ így például a Kivonulás könyvével, az Énekek Énekével,⁶ legfőként pedig a prófétai művekkel, Izajással,⁷ Joellel, Dániellel,⁸ illetve Ezekiellel.⁹ Ezért Szent János Apokalipszisének megértéséhez az apokaliptikus műfajjal való rokonság mellett fontos figyelembe venni az ószövetségi művekhez, ezen belül pedig a prófétai stílushoz való kötődését.¹⁰ Jelen tanulmányunkban erre az utóbbi szempontra szeretnénk a figyelmet irányítani.¹¹

A Jelenések könyve önmagát is szívesen társítja a próféta kategóriájához. A szerző gyakran nevezi magát „prófétának” (Jel 10,7; 11,18; 22,6.9), a könyvet pedig a „prófécia igéi” kifejezéssel jelöli mind a prológosban (Jel 1,3), mind az epilógusban (Jel 22,7-18). A „prófécia igéi” meghatározás így inklúzióként veszi körül a művet, és ezáltal nyomatékos minősítésnek számít. Ha a mű benső természetét nézzük, az apokaliptikusokra jellemző víziók mellett a Jelenések könyvében az audíciók is fontos helyet foglalnak el. Az audíció pedig inkább a próféták sajátja, bár náluk sem hiányoznak a víziók sem (vö. Ám 1,1; Mik 1,1; Náh 1,1; Iz 6,1 skk; Jer 1,11; 18,1-4; 24,1 skk). A vízió, mint a prófétai üzenet közlésének eszköze fokozottan érvényesül a száműzetés utáni prófétáknál, például Aggeusnál és Zakariásnál, és csúcspontját Dánielnél éri el (Dán 7-12), aki mint utolsó próféta, az apokaliptikusok zsengeje is.¹²

A Jelenések könyve prófétikus karakterét jelzi az a tény is, hogy a mű erőteljesen kötődik a realitás szintjéhez. Szintén a prófétikus vonás a mű parainetikus jellege. Az apokalipszisnek jellemzője a földön kívüli utazások, a gyakran fantazmagórikusan irreális látomások, amelyek „mennyei” szintéren történnek, és „mennyei” objektumokra

⁵ J. Cambier, „Les images de l’Ancien Testament dans l’Apocalypse de saint Jean”, *NRTh* 1955, 113-22; E. Lohse, „Die alttestamentliche Sprache des Sehers Johannes”, *ZNW* 1961, 122kk; U. Vanni, *Apocalisse e Antico Testamento: una sinossi*, Roma 1987².

⁶ A. Feuillet, „Le Cantique les Cantiques et l’Apocalypse”, *RecSR* 49 (1961) 321-53.

⁷ J. Fekkes, *Isaiah and Prophetic Traditions in the Book of Revelation* (JSNTSup 93), Sheffield 1994.

⁸ G.K. Beale, *The Use of Daniel in Jewish Apocalyptic Literature and in the Revelation of St. John*, Lanham 1984.

⁹ A. Vanhoye, „L’utilisation du livre d’Ézékiel dans l’Apocalypse”, *Biblica* 43 (1962) 436-76; J. Lust, „The Order of the Final Events in Revelation and Ezekiel”, in: *L’Apocalypse johannique et l’Apocalyptique dans le Nouveau Testament* (szerk. J. Lambrecht), Gembloux és Leuven 1980, 179-83; J.-P. Ruiz, *Ezekiel in the Apocalypse: The Transformation of Prophetic Language in Revelation 16,17-19,10*, Frankfurt am Main 1989.

¹⁰ E.B. Allo, *Saint Jean, l’Apocalypse*, Paris, 1933³, lxiv.

¹¹ D. Hill, „Prophecy and Prophets in the Revelation of St. John”, *NTS* 18 (1972) 401-18.

¹² Segalla, *Panorama*, 195.

vonatkoznak. Ehhez kapcsolódik az ítéletre, a végeseményekre vonatkozó üzenet fátumszerű jellege, amely kizárja a megmenekülés lehetőségét, és így a megtérés esélyét is.¹³ A Jelenések könyve viszont az apokaliptikus nyelv- és képvilág közepette is történelmi asszociációkat hordoz, és az ítéletek legsúlyosabb leírásai kapcsán is megtérésre buzdít. Az Ötödik Harsona (Jel 9,1-11) szörnyű csapása „próbatétel”-nek minősül (Jel 9,5). A Hatodik Harsona (Jel 9,13-21) lamentációja: „nem tértek meg” (Jel 9,20.21). A „próbatételnek” minősítés, a „megtérés” hiányolása arra utal, hogy ezek az „ítéletek” nem a végső leszámolás pusztítása kívánnak lenni, inkább a pusztulástól megmentendő megtérésre buzdító exhortációként működnek. Ezt az alapcél fogalmazza meg a mű nyitánya is: „Íme jön a felhőkkel. És látni fogja őt minden szem, és mindazok, akik őt kínozták. És sírni fognak felette a föld minden törzsei. Igen! Amen!” (Jel 1,7). A „jövétel” üdvöztető ítélet, amely a boldog „látást” eredményezi, és ebbe az ünnepbe a „síró” megtérés révén a bűneikben lévén ellenségeket is bevonja. A buzdítás, a tökéletességre nevelés képzi a Hét Levél (Jel 2,1-3,22) alaphangját, és ugyanez érvényes a Hét Angyal (Jel 17,1-22,5) sorozatára is, amely ha a „Nagy Paráznaság” (Jel 17,1) bűneit és büntetéseit részletezi is hosszasan, mégis a „Menyasszonyra, a Bárányka Asszonyára” (Jel 21,9) emeli a tekintetet, mint eszményre.

A Jelenések könyve használja a korabeli apokaliptikus műfaj nyelvezetét, stílusát és képeit, ugyanakkor viszont az ószövetségi próféták hivatástudatával kora és környezete emberéhez szól, vizsgálva őket problémáik közepette, figyelmeztetve hibáikra és az őket fenyegető veszélyekre, megtérésre illetve hűségre buzdítva őket.¹⁴ Az ószövetségi próféták stílusa ismerhető fel abban a nyelvi sajátosságban, hogy a Jelenések könyve gyakran használja a „perfectum propheticumot”, azaz előszeretettel beszél befejezett múlt időben a jövőbeli eseményekről, avagy jelen idővel írja le a közeli jövőben várható történéseket.¹⁵

2. A JELENÉSEK KÖNYVE IRODALOMSZERKEZETE

A mű irodalomszerkezete¹⁶ arról tanúskodik, hogy a hangsúly a történelmi tapasztalatokon és a tapasztalatok pozitív befolyásolásán van. A Jelenések könyve ugyanis nagyon gondosan megszerkesztett alkotás. És ez a felépítés adja meg a mű mondanivalóját, helyezi el a benne foglaltakat sajátágos, helyesen értendő kontextusba.

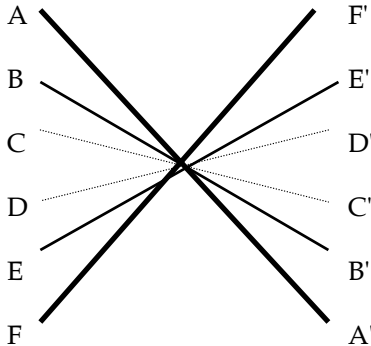
¹³ J.J. Collins, *Apocalypse: the Morphology of a Genre*, Missoula 1979, 6-8.

¹⁴ Feuillet, *L'Apocalypse. État de la question*, 8.

¹⁵ A. Lancellotti, *Sintassi ebraica nel greco dell'Apocalisse*, Assisi 1964, 42.

¹⁶ N.W. Lund, *Chiasmus in the New Testament*, Chapel Hill 1942, 323-411.

A műben egységeket, nagy blokkokat ismerünk föl. Ezen egységek sorozata chiasztikus módon megismétlődik a műben. A mű tehát A-B-C-D-E-F jelű egységek sorozatával; majd ennek inverz módon megfelelő F'-E'-D'-C'-B'-A' elem-sorral épül fel. Az első megfigyelésünk tehát, hogy a műben egymásnak chiasztikusan megfelelő egységek kettős sora található.

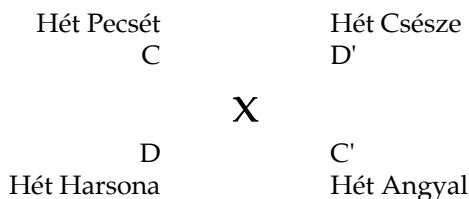

Az A egység a prolóógus (1,1-20); amelynek szimmetrikus párja az A' egység, az epilógus (22,6-21). A B egység a Hét Levél (2,1-3,22); ennek párja a B' egység a Hét angyal (17,1-22,5). A harmadik, C egység a Hét Pecsét (4,1-7,17; 8,1.3-5).

Itt kell megjegyezni, hogy ennek a rendszernek bizonyos szépséghibája, hogy a szövegben némi áthelyezés szükséges. Ezeknek azonban megvan a maga megfelelő eszmei és irodalom-szerkezeti indoklása. Például a Hét Pecsétnél a hetedik pecsétet mintegy elrejt, eltoltan későbbi periódusba illeszti, és másik csoporthoz tartozó eseményt vételez előre. Emiatt vannak a szakaszok megjelölésénél bizonyos szakadások.

A C egység párja a C' egység, a Hét Angyal (14,1-20; 15,2-4). A negyedik, a D egység a Hét Harsona (8,2.6-12; 9,1-21; 11,14-19). Itt a hét harsonánál is a hetedik áthelyezése történik, és emiatt későbbi szakasz kapcsolódik a Hét Harsonához. Párja a D' egység, a Hét Csésze (15,1.5-8; 16-1-21).

Ha megfigyeljük, a C', a Hét Angyal és a D', a Hét Csésze szakasz nem a kívánt sorrendben, nem a folytatólagosságnak megfelelő sorrendben, hanem inverz módon helyezkedik el, vagyis a C-D, illetve a C'-D' sorrend a chiasmus alkalmazásával helyezkedik el. A szövegben magában előbb a C', és utána a D'. Így ezen párok chiasztikusan találhatóak a műben. A chiasztikusság nem rombolja le az összetartozások rendszerét, hanem színesíti, erősíti az összetartozást azzal hogy bonyolultabbá teszi.

Az E egység az Egyház tanúságtételéről szól a Római Birodalmon belül (10,1-11); és ennek párja, az E' egység az Egyház üldözését írja le a Római Birodalmon belül (13,1-18).

És a legbensőbb kör az F és F' egység. Az F egység az Egyház tanúságtételéről szól a zsidóságon belül (11,1-13); az F' egység az Egyház üldözéséről a zsidóságon belül (12,2-17).

a. *Reáliák szintje a műben*

Ezeknek az egységeknek a benső tartalmát vizsgálva újabb csoportosítást lehetősége tárul föl. Az A és B egységek, valamint az A' és B' egységek egyetlen blokkba tömöríthetők azon szempont alapján, hogy ezeknek az egységeknek a tárgya mintegy a konkrét, reális élet tárgyai, valami konkrét, kézzelfogható és mindennapos valóság.

Gondoljunk pl. arra, hogy a prológusban (A elem) beszámol arról a szerző, hogy ő éppen Patmosz szigetén van számkivetésben, éppenséggel az Úr napján elragadtatásba esik, és az elragadtatás konkrét képét közli. Vagy gondoljunk arra, hogy a hét levél (B elem) egyház-községek konkrét életszerű képeit villantja fel, az ő aktuális problémáikkal, az éppen ott felbukkanó eretnokség vagy üldözés problémájával, avagy a közösség erényeinek megmutatásával, amelyek szintén tapasztalható, konkrét jelenségek. Úgy nevezhetjük el ezt a tömböt, hogy a reáliák, valóságok tömbje.

Ehhez viszonyítottan a hét angyal (B' elem) ciklusában a mennyből alászállott Jeruzsálem szinte mértanilag nyomon követhető rajzát kapjuk. Az epilógusban (A' elem) pedig a látnok, illetve a vele együtt lévőek benső, de reális vágya hangzik el a „jöjj el” kiáltásban. Jeruzsálem ugyan mennyből alászállott, mégis a szó sajátos értelmében reális. Azokat a viszonyokat tárja fel, amelyek ha nem is a mindennapok tapasztalatai, de a keresztény létezés mennyei valóságának reális része. A keresztény reálisan vágyódik az Istennel való eggyé olvadás után, és a keresztény reálisan jelen van az Isten jelenlétében. Még akkor is, ha ez a reália nem fizikai természetű. Ilyen értelemben tekinthetjük tehát a záró tömböt is a reáliák síkjának.

És így létrejön a műben e csoportosítás révén egy réteg, egy sík, amelyet a valósághoz kötött jellege jellemez.

b. *Historikus szint a műben*

A mű benső tömbjei, E, F, valamint F' és E' tömbök vizsgálata ugyan a nyelvezetük akár félvezető is lehet, hiszen erőteljesen szimbolikus nyelvezetet használnak. A közlendő azonban, amit ezen a szimbolikus nyelvezeten közölnek valami olyan, ami a történelemben történik, az Egyház történelmében. Ez a szint az Egyház történelmi viszonyok között való megértése, azoknak az üldözéseknek a számbavétele, amelyekkel az Egyház találkozik. Találkozott és találkozik — múltban és jelenben. A múlt annak a hivatottságnak a megállapítása, amelyet az Egyháznak a történelemben be kell töltenie. Ha a történelemben őt ért tapasztalat az üldözés szavával jelölhető meg, akkor a történelemben betöltött küldetése a tanúságtétel szóval jelölhető meg.

Arról szólnak ezek az egységek, hogy az Egyházat történelmi kategóriái között üldözés jellemzi. Továbbá arra hívják fel a figyelmet, hogy az Egyház történelmi szintjén betöltött hivatása a mártírium, a tanúságtétel. A mű centrumában elhelyezkedő blokkok csoportjai historikus tablót alkotnak az Egyházzal, vagyis az Egyház történelmi értelmezését nyújtják.

Itt is találunk olyan kettősséget, hogy a történelem egyrészt megtörtént esemény, olyan, ami történik az Egyházzal, például üldözések, másrészt a történelem eszmény, feladat, amit valósággá kell váltani a tanúságtétellel.

c. *A mű apokaliptikus szintje*

A mű két valóságközeli rétegébe, a reális és a historikus szintbe ágyazottan található a sajátosan vett apokaliptikus szint, amelyet a C és a D, valamint a C' és a D' egység alkot. Ezeknek a rétegeknek a természete, aránya és elhelyezkedése azt tanúsítja, hogy a Jelenések könyvében csupán egy részletelem az apokaliptikus jellegű anyag, nem egyedülálló és nem a művet teljességében uraló motívum.

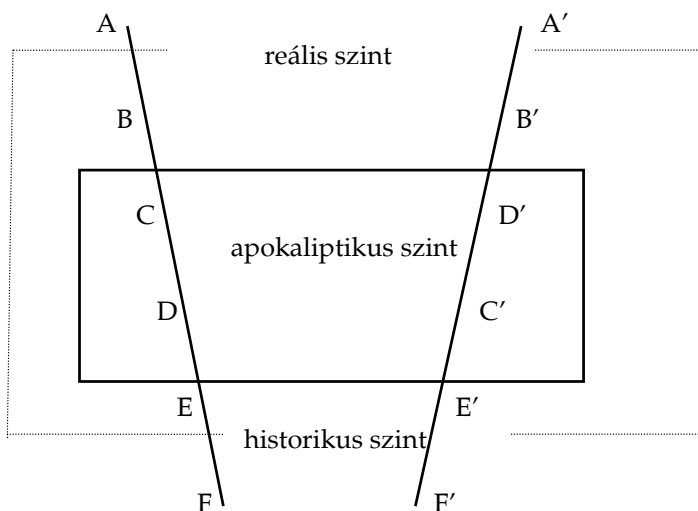
Ha a mű elején és végén, valamint a mű közepén található szinteket összevetjük, akkor ezek összeköthetők egymással, hiszen a mindennapok tapasztalatai, a mindennapok históriája, a história eszményei, a mindennapok vágyai jelennek meg bennük. Ha méreteiben különbözőségek is vannak, valóságában azonban az egymással homogen természetű reáliák és azoknak a historikus kiértékelése rokonok egymással. Ezáltal is elkülönül az Apokalipszis anyagában a sajátosan vett apokaliptikus jellegű ciklus.

Mind a reális, mind a historikus réteg a kézzelfogható, a közvetlen valósághoz tartozik. Közvetlen valóság az, hogy a Római Birodalom üldözi a kereszténységet; közvetlen valóság, hogy neki az a hivatottsága, hogy tanú legyen a hite mellett ebben az üldözésben; közvetlen,

kézzelfogható anyag, hogy János Patmosz szigetén van; vagy az a jelenség, hogy az efezusi egyházat figyelmeztetni kell arra, hogy elhagyta az első szeretetet; de közvetlen az a hívó ima is, amellyel a Lélektől támogatott menyasszony a Jegyeshez kiált: Jöjj el, Uram, Jézus!; és közvetlen az a tudás, amely a mennyei Jeruzsálemet bejáró lélek ismerete a valós Isten közösségéről.

Ezen egymással rokonítható két réteg közepette találhatjuk azt a réteget, amelyet nevezhetünk valóban apokaliptikusnak. Ebben a rétegben az történik, hogy a közvetlen tapasztalat helyéről, az átélt történelem színteréről fölemelkedik a szerző abba világba, ahonnan uraltak tudja mind az önmagára vonatkozó élettapasztalatait, mind a történelem által reá rótt szenvedéseket, vagy ott betöltendő feladatait. Ha az *apokaliptikus* szót etimológiailag értelmezzük, annyit jelent, mint a lepel levétele a titokzatosról. Ebben a rétegben elvonatkoztat, eltávolodik a tapasztalati, a földi színtértől, de az ezen színtérnek megfelelő mennyei erővonalakat tárja fel. Nem úgy szakad el tőle, hogy el akar feledkezni róla, hanem úgy, hogy annak megoldásait, az odatartozó problémák kulcsait másik szinten keresi meg, és találja meg.

A középső réteg, az apokaliptikus szint az elemek variációja révén is elkülönül a két egymással összetartozó, rokonítható másik két rétegtől, hiszen itt nem követi az inverz sorrendet úgy, ahogyan a A-B-nek megfelelően B'-A'; az E-F-nek megfelelően F'-E' sorrendet találunk, hanem chiasztikus megfordítással a C-D elem után C'-D' elem következik. Ezzel a szerkezetben érvényesített változtatással is kiemeli a mű szerkezeti egységéből, és különállóvá teszi, mint ahogyan jellegében is elkülönül a mű rendszerétől.

A Jelenések könyve apokaliptikus rétegében nem az ún. utolsó ítéletet írja le. A Jelenések könyvében ahogyan a reáliák szintje és a historikus szint az aktuális jelen ábrázolása, vállalása, és megmutatása, úgy az apokaliptikus szint az aktuális egek, az egek aktuális uralma, jelenléte abban a tapasztalatban, amit reálisan vagy historikusan átél a szerző vagy az ő olvasója. Nem az utolsó ítélet, nem a historikusan eltávolított esemény alkotja tehát az apokaliptikus szint anyagát. Nem azt akarja elmondani, hogy majd valamikor mi lesz. Azt kívánja megmondani, hogy most mi van. Azok a csészek, vagy azok a lovasok, amelyek szerepelnek ebben a szintben, most cselekszenek, és most valósulnak meg. A mostnak, az aktuális pillanatnak az értelmezése végett tárja fel az apokaliptikus szint azokat az erőket, azokat a törvényeket, amelyekre reflektál. A látnok belép az égbe, és az égi liturgia jeleneteit szemléli. Az égi erőket, az ítélettel megbízott szereplőket sorakoztatja fel, amelyek betörnek az ember világába, és ott felszabadítják az ítélet rombolásait; vagy megjelenik fehér lovasként az élet Igéje, a Krisztus, és az Ő menete nyomán nagy csendesség és békesség árad ki a teremtésben.

Tulajdonképpen ebben a ciklusban a megtörténő történelmi események, az átélt reális élet-élmények más szinten való értelmezése, szemlélése, az ezen erők kiegészített, teljes képe fogalmazódik meg. Nem abban áll a világ és a történet, hogy a Római Birodalom üldözi a keresztényt, és nem marad meg a történet abban a hűségben, amellyel a keresztény megőrzi a fehér követ, amelyet kapott, s a nevet tanúsítja, amelynek ismerete rábízott. A világ, a valóság tágabb, mint a tapasztalás és a história köre. A világ teljessége az Isten, aki mindenkiben mindent maga alá rendelt, és mindent átítat azzal a lehetőséggel, amely az élet Igéjének ünnepét teremti bele a világba. Ebben a világban nincs napnak sugára, és nincs temploma ennek a városnak, hanem Isten a temploma, és Isten a fény benne. De ennek világnak nincsenek értelmetlen tragédiái sem, nincsenek vigasztalan könnyek, és nincsenek éhezések. Ennek a reálisan átélt, olyannyira és oly sokszor nyomorúságosnak és oly kínosan küzdelemmel teljesnek átélt világnak a hangulata az a csendes ünnep, amely a Lélektől inspirált lélek, a menyasszony bátorítással és bizalommal teli hívó imája: Jöjj el, Uram, Jézus!, amely hívásra rögtön hangzik a válasz. És ismétlődően mindig, törvényszerűen, mert ennek a világnak törvénye az az Isten, aki a Szeretetet. Erről szól a Jelenések könyve.

Leírása anyaga, nyelvezete egy-egy pontján emlékeztethet a kor történelmi eseményeire, vagy emlékeztethet a kor társadalmi felépítettségére, stílusában az apokaliptikus szimbólumok alkalmazásával találkozunk, de ezek a vonások nem válnak autonómmá a műben. Eszközök ezek, amelyek mindösszesen alá vannak rendelve annak a

célnak, hogy megvallja az Isten irgalmának az uralmát, és azt a vigasztalást, amit ez az uralom jelent.

A mű irodalomszerkezete megerősíti a stílus vizsgálata nyomán leszűrt állítást, hogy tudniillik ez az írásmű nem pusztán apokaliptikus jellegű alkotás, hanem magába ötvözi a prófétai karaktervonásokat is. Érdeklődési területe ugyanis a „mennyei” szintér mellett kiterjed a földi, a historikus valóságok terére is. A prófétai tevékenység sajátossága, hogy a világ piacán kiáltja ki az isteni dekrétumot. Az irodalomszerkezet arról is meggyőz, hogy a hangsúly a prófétai jellegre tevődik át. Ez a mű a valóság kimondásának [φημί] szenteli magát, amely kimondás az Isten színe előtt, vagy az Isten helyett [προ] történik, mert az Isten-szintű valóságot jelenti ki. Ez a valóság pedig az irgalom vigasztaló üzenete. Ezzel a szerző a próféták hagyományát folytatja, valóban prófétai lélekkel alkot.

3. KÉT RÉSZLET-ELEMZÉS

A mű makrostruktúrájának elemzése után két egység (E és F, Jel 10.11) mikrostruktúrájának elemzésével nézzük, minként jelenik meg a mű anyagában a prófétai jelleg. Az elemzés arra kíván rámutatni, hogy az apokaliptikus színvilág tán túlbujánzóan erőteljes vonásai közepette mégis felfedezhetők a terjedelmükben ugyan gyakran elenyészőnek tűnő, fontosságukban azonban a lényegyet hordozó prófétikus utalások.

a. Az Egyház tanúságtétele a Római Birodalomban (Jel 10)

A tömböt (10,1-11) két egységre (10,1-4; 10,5-11) oszthatjuk az angyal két szereplése alapján. Így kezd: „láttam angyalt erőset” (10,1); majd újabb kezdőpontot jelöl meg: „és az angyal, akit láttam” (10,5). Az *angyal* szereplése és a *láttam* ige közös a két nyitómondatban. A két motívum elhelyezkedése chiazmust képez.

<i>láttam</i>	az angyal
X	
<i>angyalt</i>	<i>láttam</i>

Mindkét egységet két részegységre tagolhatjuk az alapján, hogy az angyal leírásához egy hang megszólalása kapcsolódik: „kiáltott nagy hanggal” (10,3); „és a hang, amelyet hallottam az égben, ismét szólt velem” (10,8). Az első részegységek (10,1-2 és 10,5-7) az angyal leírását adják; a második részegységekben (10,3-4 és 10,8-10) a hang idézése és kiértékelése történik.

Az első egység (10,1-4) első részegységében (10,1-2) az angyal külső megjelenésének elemeit két részre bonthatjuk. Az első részben (10,1) az angyal hat transzcendens vonása található: *erős, leszálló az égből, felhővel körülvett, szivárvány a fején, arca, mint a nap, lábai, mint tűznek oszlopai*. A hat vonást két csoportra oszthatjuk: az *erős*, az *égből leszálló*, illetve a *felhővel körülvett* az angyalt önmagában kapcsolja az égi szférához. Az *erő* eleme Istenhez, a Pantokratorhoz, az ég és a felhő eleme szintén Istenhez kapcsolja az angyalt. Az angyal vonásainak második hármass csoportja pedig annak testrészeihez kapcsolódik: fejhez, archoz, lábakhoz.

Ezután nem az angyalt jellemző, hanem az angyal cselekményét megfogalmazó elemet találunk: „bíró az ő kezében könyvecskét” (10,2a). Ezt az elemet tekinthetjük a jellemzés centrumának. Ezt követően ismét az angyalt jellemzi, de most nem az Istenhez, hanem a földhöz kapcsolódó helyzetével (10,2b). A kozmoszt a tenger és a föld két összetevő tárggyal jelöli meg, amelyekkel a kozmosz teljességét meríti ki. A jobb és bal lábnak a tengerre, illetve a földre való tétele azt fejezi ki, hogy az angyal kapcsolatban áll a kozmosszal.

Az angyal leírásának kettős sorozata középpontjában a könyvecske bírása található. Az első jellemzősor az angyal transzcendens voltát kifejező hat tulajdonságból áll úgy, hogy a vonásokat 3 + 3 jellemzőre tudjuk tagolni; a második jellemzés két vonásból áll, amelyek az angyalnak a kozmoszhoz való viszonyát jelölik meg; a centrumban pedig az angyal missziója található, amely a Kis Könyv birtoklása, hozatala a kezében.

Ennek az apró mikrostruktúrának a tanulsága az, hogy az apokaliptikus vonásokkal feldíszített mennyei szereplő, az angyal prófétai missziót tölt be. Az angyal epifániájának centrumában, a szerkezet eminens helyén a prófétai asszociációt hordozó „kis könyv”, a *bibliaridion* motívuma áll. Így az angyal Isten írnokának, vagy üzenetvivőjének minősül.

Majd az első egység második részegysége (10,3-4) következik, amelyet a hang megszólalása jellemez, és különít el az első részegység néma jelenetétől, amely egy látvány leírása. A *hang* szót kétszer találjuk (10,3 és 10,4b), ami a jelenetet két részre tagolja. A két hangeffektus közepette pedig a szerző megjelenése található: „szándékoztam írni” (10,4a). Ez a centrum nem a kiemelkedő eseményt foglalja magában, mintegy zárójeles centrum ez, ami tévesztés a szerző részéről. Az első centrumban az eminens eseményt találtuk, a könyv birtoklását az angyal kezében, és az angyalt jellemző listák arra szolgálnak, hogy kihangsúlyozzák a centrumot.

Az első leírás (10,3) a hangjelenség transzcendens voltát fejezi ki; a második hangjelenség a hangnak a szerzőhöz való viszonyulását jelöli meg (10,4b). Ebben a kettősségben párhuzamos motívumot találunk,

mint az imént az angyal leírásában: az első leírás transzcendens, ezt követi a kozmikus; és itt is: az első hangjelenség a hang transzcendenciáját; a második a hangnak a szerzőhöz való —ilyen értelemben kozmikus — viszonyát írja le.

Először azt találjuk: „kiáltott nagy hanggal, amint oroslán ordít” (10,3a). A hangot két, prófétai asszociációt magában hordozó jellemző fejezi ki: a *nagyság* és az *oroszlánordítás*. A *nagy* hanggal való kiáltás a prófétai megnyilatkozás jellemzője, mivel a nagyság az abban foglalt isteni szó epitetonja; amely hasonlítható az *oroszlánordításhoz* is. Az angyal hangja tehát isteni eredetű szózat. A második jellemzés a hang rezonanciáját, kísérő hangzását írja le, amely szintén arra szolgál, hogy a hang transzcendens jellegét fejezze ki: „amikor kiáltott szólták a hét mennydörgések ugyanazoknak a hangját” (10,3b). Az angyal kiáltása tehát párhuzamos a hét mennydörgés hangjával, amely nem kozmikus jelenséggént, hanem a hang transzcendenciájának kifejezőseként található itt.

Ezután következik a centrum: „szándékoztam írni” (10,4a), amely voltaképpen a hanggal ellentétes cselekvést fejez ki, a hanggal kifejezett közlés ugyanis nem kívánja a leírást. Az írás és az élő hang mint egymás ellentétei foghatók fel, mivel az írás elnémitja a hangot. Ezenkívül írás inkább illik a bölcsességi meditációhoz, semmint a prófétai hivatáshoz. A prófétának ugyanis a vett transzcendens hangot, az Úr hangját *hangként* kell kiáltania. A prófétikusság azt jelenti, hogy hang alakjában őrzi meg a hangot. Itt tehát nem csekély tévesztést látunk a szerző részéről. A hanghoz való viszonyulásának tévesztésével saját misszióját téveszti el.

Majd újabb hallomás következik: „és hallottam hangot” (10,4ba). A hang jellemzését adja meg: „az égből mondót: Pecseteld le, amiket szóltak a hét mennydörgések, és ne azokat írd!” (10,4bβ). A hangnak a szerzőhöz való viszonyulása tisztázódik két egymással ellentétes cselekménnyel: a pecsételésre vonatkozó pozitív utasítással és az írásra vonatkozó negatív tiltással.

Nagyon nehéz volna eldönteni, hogy mit is fejeznek ki ezek a cselekmények, ezért egyenlőre maradjunk csak meg a hanggal kapcsolatos kettős utasításnál a szerző számára. A *hanggal* kapcsolatos utasításként azt várnánk, hogy *mond*, vagy *kiáltsd*, ekkor nem volna probléma a rendszerben, mert ellentéte lenne a *ne írd* tiltásnak, és érthető volna, hogy a nagy hanggal kiáltott szózatot a próféta hivatásának megfelelően kiáltaná. A lepecsételés okozza a nehézséget, ami azzal is szemben áll, hogy az angyal kezében tartott könyv felnyitott könyv, tehát már nincs pecsét alatt.

Az angyali jelenés címzettje, a látnok majd prófétai küldetését kap a jelenet során: „kell... jövendölj” (10,11). Itt első lépésben a prófétai szerep negatív tisztázása a téve koncepciótól való elhatárolás történik:

„pecsételd le... ne ird” (10,4b β). A próféta Isten írnoke, de nem mechanikus gépezet, azonosulnia kell az isteni közléssel, hogy autentikus hírnök lehessen. Ezért kapja majd a „vedd és fald fel” (10,9b) parancsot. Ennek a jelenetnek az összegzéseként is azt állapíthatjuk meg, hogy az apokaliptikus képvilágba ötvözötten hangsúlyosan megjelenik a prófétikus vonás.

Az első egység két részegysége tehát egymással párhuzamos felépítésű: mindkettő középponti elem körül elhelyezkedő transzcendens, illetve kozmikus-személyes elemet tartalmaz, ahol minden esetben kettős csoportokat találunk. A két részelem párhuzamossága, egymást fedő rendszere is igazolja, hogy kerek egész egységet alkot az elem.

A második egységet (10,5-10) az angyalra vonatkozó újabb utalás kezdi: „és az angyal, akit láttam” (10,5a). Az első részegység (10,5-7) kettős elemmel — leírással és cselekménnyel — mutatja be az angyalt, és a kettő között centrális elem található. Az azonosítás az angyal jellemzésének második, a kozmikus részével történik: „állót a tengeren és a földön” (10,5ba). Az angyal cselekménye azonban inkább transzcendens irányú: „emelte az ő kezét, a jobbat az égre, és esküdött” (10,5b β). A két cselekmény egymással párhuzamos: a jobb kéz fölemelése az égre az eskü gesztusa, és ugyanezt írja le az eskü szavának idézésével is. Az eskü formulája (10,6a) Istenre utal, az *előre*, az *örökök örökeire*, aki a *Teremtő*. Istent önmagában, mint az örökök örökeire élő, valamint a teremtő tetteiben jelöli meg, mint az eskü vonatkozási pontját. A teremtéshez a teljes kozmosz vázlata tartozik: az ég, a föld és a tenger, és mindegyikhez kapcsolódnak az azokat betöltő lények is. Teljes és részletes kozmosz ábrázolás kapcsolódik a teremtetés cselekményéhez.

Ezután mint centrális elemet különválaszthatjuk az eskü idézését, illetve az eskü közlésének megerősítését: „hogy idő már nem lesz” (10,6b). Az állítás után megint az angyal hangjára való utalás történik (10,7a), amellyel összekapcsolva az ekkor bekövetkező eseményt jelöli meg (10,7ba). Az eseményt kozmikus eseményként foghatjuk fel, mert a helyszíne, ha nem is kimondottan jelöli meg a kozmikus elemeket, de egyrészt a hetedik angyal harsonájára utal vissza, amely kozmikus csapás jelenete (11,15.18); másrészt a *szolgái*, a *próféták evangelizálásának* (10,7b β) a megvalósulásáról van szó, amely szintén az emberekkel kapcsolatos esemény. Olyan értelemben kozmikus tehát, hogy az eseménynek az emberre vonatkozó része.

Az angyal epifániáját uralják az apokaliptikus vonások. A centrális, azaz eminens helyen viszont itt is az eskü és a közlés prófétai motívuma áll. Az angyal Isten akaratának prófétájaként működik.

A második egység második részegységében (10,8-10) ismét a hang motívuma jelenik meg. Először utasítást találunk: „Menj, vedd a könyvet a felnyitottat az angyalnak a kezében az állónak a tengeren és a

földön” (10,8b). Az utasítás az angyalhoz irányítja a szerzőt, így a szerző transzcendens irányulását fejezi ki: vegye a mennyei, az *égből leszálló*, az angyal kezében tartott transzcendens tárgyat, a *könyvet*. Itt az angyal jellemzésének második elemére utal: a *tengeren és a földön álló*, holott a leírásnál a könyv tartása inkább az *égből leszálló* alakzat-hoz kötődik.

Ezután a középponti elemben (10,9) a szerző szereplése hasonlatos mint az első egység a párhuzamos helyén álló „szándékoztam írni” (10,4a) megállapítás: „odamentem az angyalhoz mondó neki: Add nekem a könyvecskét!” (10,9a).

Majd ezután második utasítás következik, amely a cselekménynek a szerzőre vonatkozó részét írja le, hogy mi történik vele, amikor a könyvet veszi. Az esemény két végpontja: a könyvet veszi transzcendens helyről — a könyvet véve vele személyesen történik valami; közben pedig a szerző cselekményét beszéli el: odamegy az angyalhoz, és mondja neki: add nekem a könyvecskét.

Ez a jelenet a szerzőre vonatkozó következményt két egymással ellentétes, egymást kiegészítő mozzanattal írja le: „a gyomorban keserű lesz, a szájban pedig édes” (10,9b). A két mozzanat a folyamat-hoz képest fordított sorrendben található, hiszen ha veszi a könyvet, akkor először a szájában érzi, azután következik a gyomorban kifejtett hatás. Itt azonban először találjuk a gyomorban kifejtett keserű hatást, ezután következik ennek ellentétéként a szájban kifejtett édes hatás. A parancs (10,9b) szerkezetében chiazmust fedezhetünk fel: a *keserű* és a *gyomor* első sorozata után fordított sorrendben találjuk a második sorozatot, a *száját* és a *mézet*.

<i>keserűvé</i>	<i>szádban</i>
X	
<i>gyomrodát</i>	<i>mint méz</i>

Ezután (10,10) a *vedd* parancs megvalósításának következményét is leírja. A következménynél ugyanezek az elemek szerepelnek a folyamatnak megfelelő sorrendben, vagyis az előzőhöz képest fordított sorrendben: először a szájban kifejtett hatás, majd a gyomorban kifejtett hatás. Itt is chiasztikus rendszert találunk, amely fordítottja az előző chiazmusnak: először említi a *száját*, amelyhez kapcsolódik a *méz*, majd a *megkeserített* és a *gyomor*.

<i>számban</i>	<i>megkeserített</i>
X	
<i>mint méz</i>	<i>az én gyomrom</i>

Többszörösen variált inverzek találhatók itt tehát, és ezzel a bonyolult rendszerrel még inkább összeszövötté, tudatossá, rendszeressé teszi a képet.

Ebben a jelenetben a címzettnek a prófétai elhivatottsága hangsúlyozódik ki az isteni közléssel való azonosulás motívumával. Az epizód a prófétai meghívás-jelenetek hangulatát idézi, és azokra való finom és bonyolult utalások nyomait tartalmazza. A prófétai üzenet átvételének módja szintén prófétikus, hiszen nem egyszerűen valamilyen közlésnek a mechanikus közvetítője a személy, hanem az isteni közlés prófétikus közlője lesz, ami annyit jelent, hogy teljességgel azonosul a közléssel úgy, hogy a közlés vonja önmaga hatalmába a személyt. A próféta az a személy, aki beleolvad az isteni szózatba, az isteni szózat teljességgel uralja a prófétát. A próféta mintegy átformálódik az isteni szózattá, és jele, megjelenítése, mintegy epifániája lesz az isteni megnyilatkozásnak. A próféta nem annyiban áll, hogy az isteni akaratnak megfelelő szavakat mond el, még kevésbé abban, hogy még ennél is alacsonyabb szinten leírtan rögzíti a közlést. A próféta abban áll, hogy a prófétában helyet kap az Isten nyilatkozata, a próféta átalakul az isteni szózattá, és valóban istenien hangzik el a szózat a prófétában, mint eszközben. Ezt fejezi ki az a jelenség, hogy a könyvet *venni* és *felfalni* kell. A könyv teljességgel átítatja és uralja őt, azt tesz vele, amit akar, olyanná teszi őt, amilyen maga a könyv: a szájban édes, a gyomorban keserű.

Ezután az egész eddig elmondott rendszertől különálló záradék található (10,11), amely a leghangsúlyosabb elem, mindannak a célja, ami eddig elhangzott, hiszen ez az egység arra szolgál, hogy kifejezze az Egyház missziós küldetését a világban, az Egyház tanúságtételét a Római Birodalomban. A záradékot formailag elkülöníti az eddigiektől a „mondják” többes szám használata. Az előző jelenetek során a látnok egy angyallal volt kapcsolatban, most viszont az általános többes szám váltja fel az eddigi egyes számot. A záradék stilisztikailag is különbözik az előzményektől. Míg a fejezetben mindvégig erőteljesen érvényesült az apokaliptikus kifejezésmód, és ehhez rendelődtek a prófétikus vonások, itt egyedül és tisztán historikus távlatú prófétai küldetés-parancsot kapunk.

A misszió a záró elemben található, amely nem része a rendszernek: „Kell te ismét jövedőlj, a népek és nemzetek és nyelvek és sok királyok felett” (10,11b). A Római Birodalmat a *népek, nemzetek, nyelvek, királyok* listája fejezi ki, a tanúságtételt pedig a *jövedőlés*. A *jövedőlés* megfelel a prófétikus jellegnek, amelyet a *hang* jelenléte, a transzcendens eredet és a kozmoszhoz irányított cél is jelzett.

Az egység (10,1-11) aprólékos elemzése során világossá válik, milyen átfogó és alapvető jelentősége van ebben a szövegben a prófétai

jellegnek. Mind az angyal, mind a látnok alakját és misszióját a prófétai vonások uralják, noha ezek apokaliptikus képekkel ötvözötten jelennek meg. A záradék (10,11) szinte felkiáltójelként erősíti meg a szöveg vizsgálata során felismert következtetést: ennek a szövegegységnek az alapvető mondanivalója az Egyház („látnok”) prófétai küldetése a világban.

b. *Az Egyház tanúságtétele a zsidóságban (Jel 11)*

A két egység (E és F, Jel 10 és 11) között formailag, benső rendszerében semmilyen kapcsolat nincsen. A 10. fejezet teljesen a transzcendens és a kozmikus helyszínen játszódik; a 11. fejezet historikus, illetve szociologikus helyszínű. A kozmikus magában foglalja az emberi létezést, de felette áll az ember tapasztalati, mindennapokra lebontott létezésének, és függvénye a transzcendensnek. Most viszont egészen konkrét historikus esemény jelenik meg, amelyhez az ember életének szisztémája, a szociologikus karakter kapcsolódik. Itt nem angyal, hanem emberi szereplők jelennek meg, akik konkrét, jól azonosítható földi szintéren találhatóak, a velük történt események többé-kevésbé konkretizálható történések még akkor is, ha egészen biztosan és egyértelműen nem tudjuk azonosítani őket, de tudjuk, hogy lehet vagy lehetne azonosítani, csak mi nem ismerjük már a pontos azonosítást. Az olvasók és a szerző szintjén minden bizonnyal konkrét nevekhez kötődő konkrét eseményeket megjelenítő sorok voltak ezek.

A formai különbözőség ellenére nagyon lényeges a két egység összetartozása. Mindkettő az Egyház prófétai misszióját hivatott megfogalmazni. Az E egység (Jel 10) az Egyháznak a Római Birodalomban betöltendő prófétai küldetéséről beszél; az F egység (Jel 11) az Egyháznak a zsidóság körében betöltött prófétai misszióját idézi fel. A formai, stilisztikai eltérés és a tartalmi rokonság révén a két egység egymást kiegészítő és értelmező viszonyba kerül. Az F egység teljesen és evidensen prófétikus és historikus kontextusa segíti az E egység rejtett prófétikus karakterének a felismerését. Az E egység apokaliptikus jellege pedig erősíti az F egységben megfogalmazott prófétai misszió transzcendens jellegét.

Az első jelenet (11,1-2) a templom megmérése, amely feladat a látnok megbízatása. Az első elem két egymással antitetikusan párhuzamos mozzanata a *megmérés* és a *nem megmérés*, amelynek kettőssége foglaltatik az utasításban. Mindkettőhöz előzetes utasítás is csatlakozik: *ébredj*, illetve *vedd ki kővül*. A *kivetés* és a *nem megmérés* egyértelműen egymás szinonimái; az *ébredés* és a *mérés* ugyan nem ilyen egyértelműen egymás szinonimája, de így foghatjuk fel a második pártól erősítetten. A *felébredés* az *örködés*, a *megóvás* cselekménye, ugyanaz, aminek szimbóluma a *megmérés*; a *kívülvetés* pedig az oltalom alól való

kivetés, amelynek szimbóluma a *nem megmérés*. A két ellentétes cselekményt tehát két-két párhuzamos mozzanattal fejezi ki.

Ezután a záradékban minden bizonnyal mindkét cselekményt motiváló történelmi utalást találunk: „mivel adatott a nemzeteknek, és a szent várost taposni fogják negyvenkét hónapig” (11,2b). Zárójelben értendő magyarázat: azért kell ugyanis megmérni, mivel veszélyhelyzet van, illetve azért kell kivülvetni, mert pusztulás lesz annak a területnek a sorsa. A záradékot is két mozzanatra bonthatjuk. Az „adatott a nemzeteknek” annyi, mint Isten átadta a nemzetek számára; a „szent várost taposni fogják” pedig a jövőbeli távlat, az esemény megjelenítése. Az esemény, a szent várost érintő támadás az isteni dekrétumból eredő esemény.

Ezt követően másik szereplő jelenik meg, és ezzel másik jelenet kezdődik, a két mártír jelenete (10,3-6), amely a fejezet középpontja. Először (11,3) leírja a két mártír jellemzését két sorozatban, amelyek között pedig a középponti elem található. Az első jellemzés a két mártír hatalmát mint Istentől eredő hatalmat jelöli meg. Három mozzanattal jellemzi a két mártírt: az *adni fogok* és a *prófétálni fognak* ígérel, és a *szórsákokkal való körülvétellel*. Az első mozzanat: *adni fogok* — Istentől ered az ő képességük; a második mozzanat, hogy az Istentől adott képesség avatja őket annak a misszióknak megvalósítóivá, amelyet betöltenek: *prófétálni fognak*; a harmadik mozzanat pedig ennek összefoglalása, hiszen a szórsák a prófétai öltözet, amely mint őket körülvevő minőség Istentől eredő felhatalmazást jelent.

Ezután a középponti elem (11,4) egy képpel azonosítja a két mártírt: „ezek a két olajfa és a két világító a föld ura előtt állók”. A kép stílusában teljesen elkülönül az előző és a következő egységtől.

Majd (11,5-6) visszatér a két mártír jellemzéséhez, a cselekményüket, életük sorsát mondja el két részben. Az első részben (11,5) ellenségeik viszonylatában bekövetkezett eseményt jelenít meg: „ha valaki őket igaztalanítani akarja, tűz jön ki a szájukból, és felfalja ellenségeiket, és ha valaki akarja őket igaztalanítani, úgy kell, hogy az megölessék” (11,5). A velük szembenállókat, az igaztalanítókat találjuk itt két mozzanatban. Mindkét esetben győzelmet aratnak felettük: a tűz felfalja az ellenségeket, illetve a megöletés lesz az osztályrészük.

Ezután a cselekmény leírásának második részében (11,6) nem az ellenségekkel való összeütközés epizódjait idézi fel, hanem a cselekvésük egyes elemeit mutatja be három epizódban: az *ég bezárása*, a *vizek vérré fordítása*, illetve a *föld minden csapással való sújtása*. Az első elem az *ég*, amelynek megfelel az utolsó elem, a *föld*. Az ég bezárása, illetve a föld csapása középpontjában a vizek vérré fordítása található, amely eltér az ég, illetve a föld egymással kapcsolatos párvjától. Itt tehát nem valakivel való összeütközésben, kontroverziában, hanem a cselekvésük természetszerű folyamatában látjuk a két mártírt.

Ezután a második részegység (11,7-13) következik, a Vadállat periódusa. A két mártír már beteljesítette a tanúságát, szerepük befejeződött; most másik történet következik, amelynek aktív szereplője a Vadállat. Ennek a periódusnak is két ciklusa van: az első ciklus (11,7-9) az ő megöletésük; a második ciklus (11,11-13) a feltámadásuk; a kettő között a középpontban (11,10) találjuk az ünneplést, amelyet a sorsuk kapcsán tartanak a földön.

Az első epizód tehát a megöletésük: „a Vadállat az alvilágból feljövő harcot tesz velük, legyőzi őket, és megöli őket” (11,7). Az első elem első mozzanata három részelemből álló esemény: a harc, a legyőzés és a megöletés. Ezután következik a történetük második epizódja, a holttestüknek a város utcáján való megszegyenyítése (11,8-9). Itt is három részelemet találunk: az első megszegyenyítés a holttest a város utcáján; a második megszegyenyítés a népek báméskodása; és a harmadik megszegyenyítésben visszatér a holttesthez, amelyet három és fél napig nem tesznek sírba.

A középponti elem (11,10) az ünneplés, amely független az előzőtől, nem a két mártír sorsa: „a lakók a földön örülnek fölöttük és gyönyörködnek, és ajándékokat fognak küldeni egymásnak”. Az ünnepet is három mozzanattal fejezi ki, amelyek fokozódó sorozatként foghatók fel: az örömmel, a gyönyörködéssel és az ajándék küldésével.

Ezután (11,11-13) a két mártír sorsának a második fázisa, a feltámadás, a megdicsőülés található. Az epizódot három részelemre tagoljuk. Az első részelem (11,11a) a két mártír feltámadásának eseménye, amely két mozzanatból tevődik össze: „Istennek lelke jött beléjük” és „ők álltak a lábaikra”. Ezt követi a feltámadásuk hatása a környezetre (11,11b-12): egy vízió hatása, a félelem; majd audíció: „hallottak nagy hangot az égből és felléptek, az égbe a felhőkön”; és ismét vízió: „és szemlélték őket az ő ellenségeik”. A mennybemenetel, az ascensio elemét találjuk itt, amelyet a szemlélés vesz körül. A harmadik mozzanat (11,13) pedig a megdicsőülésük leírásában a kozmosznak Isten előtt való hódolása: *nagy földrengés, félelem* — amely szinonimája az *adtak dicsőséget Istennek* elemnek. A város tizedének leölése, és a földrengésben megölt emberek hétezersz száma azt hivatott kifejezni, hogy teljes, kozmikus méretű meghódolás történik Isten előtt. Itt a *dicsőség* az Isten dicsőségét jelenti, de ez a két mártír fénykoszorúja. Az Isten dicsősége jelenti az ő megdicsőülésük mértékét, hiszen Isten dicsőségébe kerülnek be.

A két mártír halálát és megdicsőülését az első jelenet párhuzamként foghatjuk fel, hiszen ott is a szent város oltalma és az azt fenyegető pusztítás jelenik meg. Itt a két mártírt ért támadás a Vadállat részéről, és ebben a támadásban a megoltalmazottságuk, megdicsőülésük fejeződik ki.

A Jelenések könyve prófétai jellegében a mű aktualitásának egyik biztosítékát láthatjuk. A prófétai mű aktuális, mert az adott „jelen” kor akut problémáival szembesül, és azokra ad választ és megoldást. Éppen ezért érvényes és alkalmazható az új és új korokban megújuló problémák közepette. Mert hiszen mégis új a nap alatt, legalábbis a bajokban nincs, azok folyton ismétlik önmagukat. A prófécia azért érvényes minden korban, mert a valóban újat, az örök Igent mondja ki, aki ugyanaz tegnap, ma és mindörökké, és aki a változások sokasága ellenére is egy helyben toporgó hiábavalóságok valótlán káosza fölött lebegve valami „más”, valóban újat alkot. Ez az örök ugyanaz az üdvözítés Igenje: „Igen, hamar eljövök!” (Jel 22,20). A Jelenések könyve ennek az örök Igen-nek prófétai hitvallása, ezért ez a könyv ma is aktuális, ma is ugyanaz, mint tegnap. Hiszen az Igen mindig ugyanaz marad.

L'Apocalisse — un libro profetico

Gyula Takács

Questo articolo si occupa dell'Apocalisse di san Giovanni. Vorremo chiarire la tesi, che questo libro contiene accanto al carattere apocalittico anche qualità profetiche. Nel libro dell'Apocalisse troviamo tantissime allusioni ai libri profetici del Antico Testamento, specialmente ai libri di Isaia, Gioelle, Daniele, ed Ezechiele. La sua concezione sta vicino alla concezione dei profeti, cioè partendo da una situazione concreta problematica ed elevando al livello trascendente divino, dove trova la soluzione, torna alla situazione storica. Questo arco ha lo scopo di un certo tipo dell'incarnazione del verbo divino. L'Apocalisse così esorta e consola i suoi destinatari, e li guida verso il trono celeste.

Il nostro lavoro dimostra questa tesi esaminando la struttura letteraria del libro, ed analizzando un testo particolare (Ap 10-11). Dalla struttura si vede, che fra i brani apocalittici hanno il loro posto importante anche i brani reali-storici, e così è evidente, che l'autore si dirige verso la situazione concreta. Il brano analizzato testimonia, che nel linguaggio apocalittico è possibile esprimere un messaggio attuale e storica per la chiesa.